پښتو

دویمه برخه

لیکوال: محمدرحیم درانی

Download From; Aghalibrary.com

د بخښونکي او مهربان خداي په نامه

د پښتو ژبې توري								
ا	ب	پ	ت	ټ	ث	ج	ځ	چ
ح	څ	خ	د	ډ	ذ	ر	ړ	ز
ژ	ږ	س	ش	ښ	ص	ض	ط	ظ
ع	غ	ف	ق	ک	ګ	ل	م	ن
ڼ	و	ه	ء	ي	ی	ئ	ې	ۍ
				ے				

د پښتو د توریو د لوستلو لارښود

۱. ټ: چې د انګریزي ژبې د T په شان لوستل کیږي.
۲ . ځ: چې له "ت+ز" څخه جوړ شوې دے. چې په ساکنې"ت" شورو کیږي او په " ز" ختمیږي.
۳. څ: چې له"ت+س"څخه جوړ شوې دے. چې په ساکنې"ت" شورو کیږي او په "س" ختمیږي.
۴ . ډ: چې د انګریزي ژبې د D په شان لوستل کیږي.
۵. ړ: چې د لوستلو په وخت، د ژبې سر پاسه تالو سره لګي او بیرته ستنیږي.
۶. ږ: چې په پیښور کې په " ګ" سره او په قندهار کې په " ژ" سره لوستل کیږي.

Download From; Aghalibrary.com

۷. ښ: چې په پېښور کې په "ت+خ" سره او په قندهار کې په "ش" سره لوستل کېږي.
۸. ڼ: چې له "ن+ړ" څخه جوړ شوې دے. او د لوستلو په وخت يې دواړه اوازونه سره له خولې او پوزې راوځي.
۹. ي: دې ته درنه ي ويل کېږي او په درنه طريقه ويل کېږي. چې په پېښور کښې په دې "ی" ليکل کېږي.
۱۰. ې. دې ته سپکه ې ويل کېږي او سپکه ويل کېږي لکه په عربي حروف لين.
۱۱. ئ، ۍ: دواړه راکښل کېږي خو لومړی د جمع مخاطب علامت او دويمه د مؤنث (مفرد او جمع) علامت دے.
۱۲. ے: دا هم د سپکې "ے" په شان ويل کېږي خو د مفرد مذکر لپاره راځي. چې په کندهار کښې د دې پر ځاي دا "ی" ليکل کېږي.

اصلي او مستعار توري

په پښتو ژبه کښې ځينې توري اصلي دي او ځينې مستعار(يعني هغه توري چې له بلې ژبې څخه راخستل شوي دي) لکه لاندې توري چې له عربي څخه راخستل شوي دي او په پښتو کښې دا ټکي له اصلي مخرجونو په ځاي د هغې د نزدې مخرجونو څخه ادا کېږي. لکه "ص" په "س" سره. او "ح" په "خ" سره. او نور همدارنګ. مستعار توري په دا ډول دي:

ط	ض	ص	ح	ث
ق	ف	ذ	ع	ظ

چې په دا ډول لوستل کېږي

ط / ت	ض / ز	ص / س	ح / خ	ث / س
ق / ک	ف / پ	ذ / ز	ع / ا	ظ / ز

تذکر:

در زبان پشتو حروف مستعار از مخارجی که به ان نزدیک است تلفظ می شود. چون این حروف اصلي پشتو نیستند، البته برای قران و کتابهای عربی مخارج ان اموخته می شود. و کسانی که مخرج اصلی حروف مستعار را یاد گرفته اند ان را از مخرج اصلی ان ادا می کنند.

Download From; Aghalibrary.com

لومړی لوست

حـمـد

زۀ بنـده يـم تۀ مـولا	تـۀ بـادشـاه يې زۀ ګـدا
تۀ خالق يې زۀ مخلوق يم	تـۀ اعـلی يې زۀ ادنـی
بادشاهان کۀ اميران دي	ستـا د در دي فـقـراء
څوک لائق د ثنا نشـته	تـۀ لائـق يـې د ثنـا
تۀ مې مل شـې اي خالقه	ډېر خـراب دے حال زما

نوي ټکي:

يې: هستي/ را کۀ: اگر/ اگرچه څوک: کسی/ کی مل: همراه / ملګرې

ګرامر:

د کلمې ډولونه:

۱. نوم: (اسم) د يو ځاي يا د يو شخص څرګندونه کوي.
۲. ضمير: هغه کلمه چې د نوم ځاي ونيسي. لکه: زۀ، تۀ، هغه
۳. صفت: هغه کلمه چې د يو نوم حالت او څرنګوالې بيانوي. لکه: ښه سړے، تور قلم
۴. فعل: هغه کلمه چې د زمانې په دخالت سره يوه مستقله معنی ولري.
۵. قيدونه: هغه کلمه چې په نوم، فعل، صفت يا ضمير باندې يو قيد ورزياتوي او معنی يې مقيد کوي لکه ډېر هوښيار.
۶. ادات: هغه کلمه چې په مستقله توګه معنی نلري بلکه له فعلونو او نومونو څخه د يوې معنا د افاده کولو لپاره استعماليږي. لکه: "له" " تۀ" په دې مثال کښې " له کوره راغلم، کور ته ځم".

مشق

۱. د دې شعر نثر وليکئ.
۲. له دې حمد څخه نوم، فعل، ضمير، صفت، قيد او ادات وليکئ.

دویم لوست

پیشو او موږک

یوه ورځ پیشو په لاره کښې د یوۀ موږک سره ملګرې شوه، دواړه یوۀ کلي ته تلل. پیشو موږک ته وویل: " تۀ مخکښې ځه، زۀ به درپسې درځم". موږک ورته وویل: " تۀ مشره یې او زۀ کشر یم، زۀ ستا نه مخکښې نۀ ځم". پیشو بیا موږک ته وویل: "نه، نه په کار دا دي چې تۀ مخکښې ځه او زۀ به درپسې درځم". موږک د پیشو خبره ومنله، مخکښې شو، پیشو ورپسې شوه او په لاره تلل.
موږک پیشو ته وویل: ځوک چې کوم ځاي ته سره ملګري ځي نو په لاره کښې یو له بل سره خبرې کوي. ځکه چې هم یې ساعت تېر شي او هم پرې لاره لنډه شي، نو زۀ او تۀ به هم په لاره ځو او هم به یو له بل سره خبرې کوو. پیشو ورته وویل: "ډېر ښه وایې، تۀ خبرې کوه او زۀ به درته ښه ښه کوم چې ستا وار تېر شي نو بیا به زۀ خبرې کوم او ته به راته ښه ښه کوې.
لومړی موږک په خبرو پیل وکړ، څه لاره چې یې ووهله، موږک په خبرو کښې تود شو، نو پیشو پرې ورټوپ کړ، او ویې خوړ.

نوي ټکي

پیشو: گربه موږک: موش لاره: راه سره: با/باهم دواړه: هردو وویل: گفت
تلل:میرفتند مخکښې: جلو ځه: برو درپسې: پشت سر شما مشر:بزگسال
کشر:کوچک/کم عمر بیا: دوباره په کار دي: باید خبره: سخن ومنله: قبول کرد
ځکه: چون تېر شي: میگزرد وار: نوبت پیل وکړ: شروع کرد څۀ: کمی
ووهله:زدند/ طی کردند تود: گرم ټوپ کړ: پرید

تذکر

سه کلمۀ "ور، در ، را" ضمائر متصل اند که در اول فعل براي سه نسبت " او، تو، من" در مثل: ورپسې: پشت سراو، راپسې: پشت سر من، در پسې پشت سر تو. ورته، درته ، راته، ورسره، درسره، راسره. و به همین ترتیب.

مشق

۱. له تېر شوي سبقونو څخه ټول هغه ټکي چې پکښې ور، در او را استعمالیدې شي ولیکئ او جملې ترې جوړې کړئ.

۲. د لاندیوټکو په مرستې لس جملې جوړې کړئ.

لاره ، سره ، دواړه ، مشر ، خبره ، پیل وکړ ، څکه ، یو له بل سره، وار، په کار دي

۳. د لاندنیو پوښتنو ځوابونه ولیکئ.

الف: پیشو او موږک چیرته تلل؟

ب: پیشو څهٔ وویل؟

ج. موږک څهٔ وویل؟

د: په پای کې پیشو څهٔ وکړل؟

دریم لوست

کوښښ/کوشش

هر څوک باید هڅه او کوښښ وکړي څکه چې بې هڅې ژوند ګټه نه لري. زهٔ پوهیږم چې تاسو په خپلو درسونو کښې کوښښ او هلې ځلې کړي دي چې دویم ټولګي ته بریالي شوي یاست، پروسږکال چې اکرم په خپلو درسونو کښې کوښښ کاوه نو لومړۍ درجه بریالې شو او اسلم چې زیار ونه ویست (هڅه ونه کړه) ناکام شو او ډېر خفه ؤ، نو تاسو باید په خپلو درسونو کښې کوښښ وکړئ او زیار وباسئ چې ناکام نه شئ.

بې زحمتــه عزت نشتــه زما وروره
که عزت غواړې زحمت درلره بویه

نوي ټکي:

هڅه: هلې ځلې/کوښښ/کوشش وکړي: بکند ژوند: زندگی پوهیږم: می فهمم
خپل درسونه: درسهای خود ټولګی: کلاس/جماعت بریالې: کامیاب پروسږکال: پارسال
زیار باستل: کوشش کردن خفه: ناخوش غواړې: می خواهی بویه: لازم

تذکر

۱. نوم درې حالتونه لري

		اصلي حالت	ارتباطي او فاعلي حالت	ندايي حالت
مذکر	مفرد	سړے	د سړي کور/ سړي ډوډۍ وخوړه	اي سړيه
	جمع	سړي	د سړيو کور/ سړيو ډوډۍ وخوړه	اي سړيو
مونث	مفرد	ښځه	د ښځې خاوند/ ښځې ډوډۍ وخوړه	اي ښځې
	جمع	ښځې	د ښځيو زامن/ ښځيو ډوډۍ وخوړه	اي ښځيو

۲. په ندايي حالت کښې که د يو نوم په اخر کښې "ا، و ، ي" راشي په داسې نومونو کښې بدلون نه راځي. لکه: ذکريا، محمدي، خارو او نور چې داسې لوستل کيږي: اي محمدي، اي خارو، اي ذکريا او داسې نور مثالونه خو ځينې مونث نومونه له دې قاعدې بهر دي لکه: زينب، عترت، نصرت، عشرت.

۳. ارتباتي حالت کښې په فعلونو کښې هم بدلون راځي چې وروسته يې بيانوو.

مشق

الف: د لاندنيو پوښتنو ځوابونه وليکئ.

۱ . مونږ ولې بايد هغه او کوښښ وکړو؟

۲. اکرم څۀ وکړل؟

۳. اسلم ولې خفه ؤ؟

۴. مونږ ته څۀ په کار دي؟

ب: د لاندنيو جملو ژباړه وکړئ:

۱. در خانه ان مردها يک درخت بزرگي است. ۲. در شهر قم زندگی سود زيادی دارد. ۳. شما بايد در درسهای خود زياد کوشش کنيد تا ناکام نه شويد. ۴. من در کلاس دوم هستم. ۵.فرزندان خانمها اينجا هستند. ۶. شوهر ان زن فوت کرده است. ۷. ای مرد! شما کجا زندگی می کنيد؟ ۸. او و پدرش به شهر پشاور می رفتند. ۹. بايد با يکديگر در پښتو صحبت کنيد. ۱۰. در دست ان زن چيست؟

ج: پينځه جملې جوړې کړئ چې پکښې نوم په فاعلي، اضافي او ندايي حالتونو کښې راغلې وي.

څلورم لوست

ښوونکې

ښوونکې زمونږ لارښوونکې دے. هغه مونږ ته د ليک لوست ښوونه کوي. ښوونکې مونږ ته سمه لاره ښيي. ښوونکې په ډېره مينه زمونږ کورني کارونه سموي. که مور او پلار زمونږ بدن روزي ښوونکې مونږ ته پوهه راښيي. له دې امله مونږ د ښووکي درناوې کوو او د مور او پلار په څير يې د درناوي وړ ګڼو.

نوي ټکي:

ښوونکې: استاد لارښوونکې: راهنما ليک: نوشتن/ نوشته شده لوست:درس/خوانده شده

سمه: درست ښيي: نشان می دهد مينه: محبت روزي: تربيت می کنند پوهه: فهم

له دې امله: به سبب این درناوې : عزت ځبر: مثل وړ: قابل ګڼو: میشماریم /میدانیم/ حساب می کنیم.

ګرائمر:

د جوړخت او پاي له مخې د پښتو د مصدرونو ډولونه:

۱. لام والا مصدرونه ۲. ول والا مصدرونه ۳. یدل والا وصدرونه ۴. کول والا مصدرونه

۵. کیدل والا مصدرونه (چې هر یو مصدر په دوه ډوله دے. دوه توکیز، یو توکیز چې هر یو په ترتیب سره بیانیږي)

(دې خبرې ته دې ډېر فکر وشي چې کیدل والا مصدرونه مجهول لپاره او لام والا، ول والا او کول مصدرونه د معلوم لپاره راځي: لکه: کار کیدل (کار شدن) کار کول (کار کردن) او له نورو مصدرونو څخه د مجهول جوړیدو خپله لاره ده چې وړاندې بیانیګي انشاءالله.)

۱. لام والا مصدرونه: هغه دي چې یوازې په "ل" پاي ته رسیدلي وي، یعنې د مصدر نښه پکښې "ل" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: دوه توکیز: هغه دي چې له دوه توکیو څخه جوړ وي او توکي یې د جلا کیدو وړ نه وي.

ب: غیر دوه توکیز هغه دي چې په اصل کښې مصدر ګڼل شوې وي او د تجزیې وړ نه وي.

شمېره	الف.دوه توکیز			ب: غیر دوه توکیز	
۱	پورې وتل	پورې + وتل	آن طرف رفتن	وهل	زدن
۲	پرې وتل	پرې + وتل	زمین خوردن/افتادن	تلل	رفتن
۳	څملاستل	څم + لاستل	خوابیدن/دراز کشیدن	پالل	نګهداری کردن
۴	بوتلل	بو + تلل	بُردن(برای شي که خودر راه می رود)	خوړل	خوردن
۵	پرېښودل	پرې + ښودل	رها کردن	غوښتل	خواستن
۶	پرانیستل	پرا + نیستل	باز کردن	موندل	یافتن

۲. ول والا مصدرونه: هغه دي چې یوازې په "ول" پاي ته رسیدلي وي، یعنې د مصدر نښه پکښې "ول" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: هغه چې لومړنې توکې یو بې معنا لفظ وي لکه: ګرځول، چې یوازې "کرځ" څه معنا نه لري.

ب: هغه چې لومړنې توکې یو معنا لرونکې لفظ وي لکه: تورول، چې تور یوازې معنا لري.

شمېره	الف		ب	
۱	تښتول	بزور بردن/ فراری دادن	سپینول	پوست کندن
۲	غورځول	انداختن	مړَوَلْ	کُشتن
۳	ګرځول	گرداندن	جنګول	جنگاندن
۴	خندول	خنداندن	ماتول	شکستن
۵	ژړول	به گریه در اوردن	زغلول	دواندن

مشق

۱. د لاندې ګراف په مرستې سره لس جملې جوړې کړئ.

نوم / ضمیر	صفت/ عدد	نوم	فعل
زۀ	شین/ شنه/ شنې	خټکے/ خټکي	لري
تۀ	یو/ یوه	خور/ خویندې	لرم
هغه	تور/ توره/ تورې	ورور/ وروڼه	لرئ
مونږ	مشر/مشره/مشرې/مشران	موټرک / موټرکان	لري
تاسو	کشر/ کشره/ کشرې/کشران	ترۀ / ترونه	لرو
هغوي	پینځۀ	پیشو/ پیشوګانې	لرې

۲. د ښوونکي په حقله شپږ جلمې ولیکئ.

پینځم لوست

مسافر

اسلم: په خیر راغلې. کریم: خداې دې وبخښه.

اسلم: ته څوک یې؟ کریم: زما نوم کریم ګل دے.

اسلم: دلته څه کوې؟ کریم: دلته کار لرم، دا راته ووایه چې دلته مسافرخانه شته؟

اسلم: هو! دلته ډېرې سراې شته دي؟ خو ته کومې سراې ته تلل غواړې؟

کریم: داسې سراې راوښیه چې ښه ، ارزانه او نږدې وي.

اسلم: چې لږ مخکښې لاړ شې یو چوک دے په چوک کښې ښې اړخ ته یو سراې شته.

کریم: د سراې نوم راوښیه چې غلطه راڅخه نه شي.

اسلم: راځه! زۀ هم هغې اړخ ته ځم تاسو ته به سراې هم وښيم او خپل کار به هم وکړم.

(هغوي په لاره تلل او يو له بل سره يې خبرې کولې)

کريم: ډېره مننه، ستا نوم څۀ دے او څۀ کار کوې؟

اسلم: زما نوم اسلم خان دے او د ماشومانو په ښوونځي کښې ښوونکې يم.

کريم: دا خو ډېره ښه خبره ده خداې پاک دې برياليې لره.

اسلم: ته له کوم ځاي څخه راغلې يې؟

کريم: زه له کابله راغلے يم، کور مې په کندهار کښې دے خو په کابل کښې کار کوم.

اسلم: راځه وروره! نن ما سره شپه تېره کړه سبا به خپل کار وکړې.

کريم: نه وروره! په سر دې خير وي

اسلم: ښه کريمه وروره! دغه سراې ده، زۀ ځم، په مخه دې ښه.

کريم: د خداې په امان.(خداي دې مل وي)

نوي ټکي:

دې: تو (ضمير متصل / حرف ربطی نږدې: نزديک لږ: کمی څخه: از/ با ښې: راست

اړخ: طرف مننه: تشکر ښوونځي: مدرسه لره:(مصدر ان لرل: داشتن) دارد راځه: بيا

نن: امروز ما سره: بامن شپه: شب سبا: فردا مخه: پيش روی تو

گرائمر:

۳. يدل والا مصدرونه: هغه دې چې يوازې په "يدل" پاي ته رسيدلي وي، يعنې د مصدر نښه پکښې "يدل" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: هغه چې لومړنې توکې يو بې معنا لفظ وي لکه: گرځيدل (قدم زدن/ گشتن)

ب: هغه چې لومړنې توکې يو معنا لروونکې لفظ وي (نوم يا صفت وي) لکه توريدل، جنگيدل.

شمېره	الف		ب		
۱	تښتيدل	فرار کردن	سپينيدل	سپين + يدل	پوست کنده شدن
۲	غورځيدل	افتادن	مْړَيدلْ	مړ + يدل	کشته شدن
۳	خنديدل	خنديدن	جنگيدل	جنگ + يدل	جنگيدن
۴	گرځيدل	گشتن/ قدم زدن	ماتيدل	مات + يدل	شکسته شدن
۵	ژړيدل	گريه کردن	زغليدل	زغل + يدل	دويدن/ فرادکردن

مشق

۱. لاندني ټکي په جملو کښې استعمال کړئ
مننه، ماسره، ورځ، پينځه، لږ، نن، سبا، اړخ، مينه ، مخه .
۲. د لاندنيو پوښتنو ځوابونه وليکئ.
کريم له کوم ځاي څخه راغلې ؤ.؟
اسلم څه کار کاوه؟
سراې کوم ځاي کښې وه؟

شپږم لوست

د اوونۍ ورځې او وختونه

يوه اوونۍ اووه ورځې لري. نن د خالي ورځ ده، سبا اتوار دے، بل سبا به د ګل ورځ وي او لابله ورځ به نهې وي. پرون جمعه وه بل پرون زيارت ؤ او د هغې نه مخکښې د شورو ورځ وه. د زيارت په ورځ خلک زيارتونو ته ځي د جمعې په ورځ د ښونځي چټي (تعطيل) وي نو د ځان صفايي کوي او د جمعې مانځه ته ځي. د خالي په ورځ ښونځي بيا خلاصيږي د اتبار په ورځ په انګريزي هيوادونو کښې چټي وي. د شورو په ورځ نوي کار شورو کول ښه دي. نن مونږ سبق زده کوو او سبا به د دې سبق پوښتنو ته ځوابونه ورکوو ځکه چې زمونږ ښوونکې وايي: "د نن کار سبا ته مۀ پريږدئ". د ګل په ورځ به خپل سبق لولو ځکه چې د نهې په ورځ زمونږ ازموينه پيل کيږي. خداي پاک دې وکړي چې ټول پکښې بريالي شو.

نوي ټکي:

خالي	اتبار	ګل	نهې	شورو	زيارت	جمعه
شنبه	يکشنبه	دوشنبه	سه شنبه	چهارشنبه	پنجشنبه	جمعه

بل پرون	پرون	نن	سبا	بل سبا	لا بله ورځ
پريروز	ديروز	امروز	فردا	پس فردا	فرداي پس فردا

اوونۍ: هفته   هيواد: کشور   چټي: تعطيل   ازموينه: امتحان   خلک: مردم
زيارتونه: زيارات لولو: مى خوانيم/ مطالعه مى کنيم   ورکول: به انها دادن   ټول: همه
پريږدول: رها کردن

ګرائمر:

٤. کول والا مصدرونه: هغه دي چې په پاي کښې یې د کول په یوځاي کولو سره یوه بله کلمه جوړه شوې وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

الف: هغه دے چې لومړنې جز یې د مفهوم له مخې له کول سره یو او د فعل غوندې وګرځي او جلا مفعول وغواړي. لکه: پورته + کول (پورته کول) بلند کردن. لکه سر پورته کول.

ب: هغه دي چې د معنې له مخې له کول سره یو نه شي او خپله د کول مفعول واقع شي. لکه کرکول، غوبل کول. چې غوبل د کول مفعول دے. او اکثرا لومړی توکې یې یو استعمالیدونکې کلمه وي.

شمېره	الف		ب		
۱	پخلا کول	راضي کردن	کر کول	کر+ کول	کاشتن
۲	پرې کول	پاره کردن	وابښه کول	وابښه+ کول	سبزه چیدن/کردن
۳	پورې کول	ان ور بردن	زیاتې کول	زیاتې + کول	زیادتي کردن
۴	پورته کول	بالا بردن	ظلم کول	ظلم + کول	ظلم کردن

مشق

د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ.

۱. من او را راضی می کنم.۲. او صندلی را بالا می برد.۳. او بر شما ظلم می کند.۴. کشور من افغانستان کوههای زیادی دارد.۵. دنیا جای امتحان است.۶. کار امروز به فردا نگذارید.۷. شنبه امتحان ما خواهد بود.۸. پس فردا برادر و دایي من از هرات می ایند. ۹. تو از کدام کشور امده ای.

ج: لاندیني مصدرونه د جدول په مرستې سره صرف کړئ.

شمېره	ضمیرونه	مصدرونه			
۱	زۀ	پورته کوم	خاندوم	جنګوم	ماتوم
۲	مونږ				
۳	تۀ				
۴	تاسو				
۵	هغه				
۶	هغوي				

ب: له لاندنیو ټکو څخه جملې جوړې کړئ.

خالي، اتبار، ګل، نهې، شورو، زیارت، جمعه، نن، سبا، پرون، پس فردا، پری روز.

اووم لوست

مياشتې

په يو کال کښې دولس مياشتې وي. لومړۍ مياشت د امامانو مياشت ده. په دې مياشتې کښې د پيغمبر(ص) ګران نمسي امام حسين(ع) په کربلا کښې شهيد شوې ؤ. ورپسې د سپرې مياشت ده چې ورته د چورې مياشت هم وايي ځکه چې خلک په دې مياشتې کښې چوري جوړوي او خوري. بيا ورپسې په ترتيب سره لومړۍ خور، دويمه خور، دريمه خور او څلورمه خور دي. بيا ورپسې زبرګه مياشت ده چې ورته د خداي مياشت هم ويل کيږي ځکه چې پکښې خلک ډېر عبادتونه کوي. بيا ورپسې د برات مياشت ده چې دې ته شوقدر او د پينځلسمې مياشت هم ويل کيږي. بيا ورپسې د روژې مياشت ده چې له روژې وروسته د وړوکي اختر مياشت ده او بيا ورپسې ميانه ده، يعنې د دوو اخترونو تر مينځ دا مياشت ميانه ده. او په اخر کښې د لوي اختر مياشته راځي.

نوي ټکي:

مياشتې: ماهها(جمع مياشته) نمسې: نواده چوري: يک چيز خودني که از ارد درست مى شود. ويل کيږي: گفته مى شود. روژه: روزه وړوکې: کوچک اختر: عيد مينځ: وسط/ درميان

امامان/حسنيان	سپره	لومړۍ خور	دويمه خور	دريمه خور	څلورمه خور
محرم	صفر	ربيع الاول	ربيع الثانى	جمادى الاول	جماديالثانى
زبرګه/بزرګه	برات/شوقدر	روژه	وړوکي اختر	ميانه	لوي اختر
رجب	شعبان	رمضان	شوال	ذيلقعده	ذيلحجه

ګرائمر:

۵. کيدل والا مصدرونه: هغه دي چې په پاي کښې يې "کيدل" راغلې وي، يعنې د مصدر ننبه پکښې "کيدل" وي، دا مصدرونه په دوه ډوله دي:

که چېرې په ټولو "کول والا" مصدرونو د "کول" پر ځاي "کيدل" راوړل شي له لومړي ډول نه يې لومړۍ ډول "کيدل والا مصدرونه" او له دويم ډول نه يې دويم ډول "کيدل والا" مصدرونه په لاس راځي. "کيدل والا" مصدرونه هم ټول ترکيبي مصدرونه دي، مثالونه يې په دا ډول دي:

شمېره	الف		ب		
۱	پخلا کیدل	راضي شدن	کر کیدل	کر+ کیدل	کاشته شدن
۲	پرې کیدل	پاره شدن	واښه کیدل	واښه+ کیدل	سبزه چیده شدن
۳	پورې کیدل	ان ور رفتن	زیاتې کیدل	زیاتې + کیدل	زیادتي شدن
۴	پورته کیدل	بالا شدن	ظلم کیدل	ظلم + کیدل	ظلم شدن

مشق

الف: د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ

۱. کار گل خان در ماه محرم شروع شد. ۲. در ماه صفر از نان چوري می سازند. ۳. باغ بختور خان اینجا است. ۴. راضی شدن احمد گل در ماه شعبان بود. ۵. آنجا دو تا بچه نواده من هستند. ۶. شهر ښاېسته خان در ماه ربیع الثانی بنا شد. ۷. دو ماه بعد ماه رمضان شروع می شود. ۸. به این مهمانسرا هتل هم گفته می شود. ۹. درمیان دیروز و فردا امروز شنبه است. ۱۰. پریروز ماه ربیع الثاني تمام شد.

ب: لس داسې جلمې ولیکئ چې په هغې کښې د لسو میاشتو نومونه استعمال شوې وي.

اتم لوست

موسمونه/ فصلونه

پسرلے د کال لومړنې فصل دے. په دې فصل کښې هوا ښه وي. د غرو لمنې او دښتې په رنګارنګ ګلانو ښایسته او ښکلې وي. بلبلې په باغونو کښې چغیږي. مرغان ځالې جوړوي، کوچیان شنو دښتو او د غرو لمنو ته ځي. کروندګر په خپلو ځمکو او باغونو کښې کارونه کوي. زده کوونکي د خپلو زده کړو لپاره ښوونځي ته ځي. دویم فصل اوړے دے چې دې ته دوبې او د ګرمي هم ویل کیږي. چې پکښې ډېره ګرمي وي. دریم فصل منے دے. چې ځینې خلک ورته خزان هم وایي. په دې فصل کښې د ونو پاڼې ژیړې وي. بیا ورپسې د ژمی وار دے چې پکښې هوا ډېره زیاته سړه وي. واوره وریږي او خلک د ځان ګرمولو لپاره اور بلوي. نو په دې طریقه په یو کال کښې څلور فصلونه تیریږي. چې هر یو فصل ځانله جلا جلا خوند لري. او پکښې بیلا بیلې میوې پیدا کیږي.

نوي ټکي:

پسرلی: بهار لمن: دامن دښته: صحرا ښکلې: ښایسته بلبله: بلبل چغیږي: صدا میدهد مرغان: پرنده ها ځاله: آشیانه کوچیان: خانه بدوش کروندګر: کشاوز ځمکه: زمین اوړے/دوبې: تابستان منے: خزان ځینې: بعضی ژمے: زمستان واوره: برف وریږي: میبارد

ګرائمر:

۱. په پښتو کښې د عربې او نورو ژبو له مصدرونو څخه د(ول، یدل، کول، کیدل) په یو ځای کولو مرکب مصدرونه جوړیږي خو جوړښت یې د پښتو ژبې د قوانینو تابع دے، یعنې هغه نومونه چې په صحیح توري پاي ته رسیدلي وي زیاتره د (ول، یدل) په یوځاي کولو او هغه چې په (الف، هـ، ی، ع ، ح) پاي ته رسیدلې وي د "کول،کیدل" په یوځاي سره مصدرونه جوړیږي:

معلوم	معلومول	معلومیدل	التجاء	التجاءکول	التجاء کیدل
قبول	قبلول	قبولیدل	اصلاح	اصلاح کول	اصلاح کیدل
استعمال	استعمالول	استعمالیدل	دعا	دعا کول	دعا کیدل
ظاهر	ظاهرول	ظاهریدل	مناظره	مناظره کول	مناظره کیدل
صبر	صبرول	صبریدل	افتتاح	افتتاح کول	افتتاح کیدل

۲. ځینې ټکي داسې هم شته چې د دې قاعدې پر خلاف هم راتلی شي. لکه ظلم، چې ظلم کول او ظلم کیدل سره جوړیږي. او د "ظلمیدل" او "ظلمول" استعمالول غلط دي.
۳. په پښتو ژبه کښې ټول مصدرونه د جمع مذکر په توګه استعمالیږي. یعنې که د هغه لپاره صفت یا نور داسې څه شي راوړل کیږي نو هغه د جمع مذکر په توګه وي. لکه قبلول ښه دي. ستا صبر کول بد دي.

مشق

الف: د لاندنیو پوښتنو ځوابونه ولیکئ.
۱. په کوم موسم کښې مرغان ځالې جوړوي؟
۲. په ژمي کښې هوا ښنګه وي او خلک پکښې څه کوي؟
۳. د اوړي نور نومونه ولکئ؟
۴. په مني کښې ونې څنګه وي؟
ب: د څلورو موسمونو په هکله څلور جملې ولیکئ.

نهم لوست

کسب او کار

کسبګر د خداي دوست دے. په دنيا کښې ډول، ډول کسبونه شته لکه ترکاڼي، بزګري، پښتوب، سوداګري، زرګري، کولالي او داسې نور.

د کسب زده کړه يوه داسې خزانه ده چې هيڅ کله نه خلاصيږي او نه يې غل وړې شي. کسبګر د خپل کسب په وسيله حلاله روزي پيدا کوي. هر چيرته چې لاړ شي، کار ورته پيدا کيږي، له همدې امله پر خپل ژوند خوشاله وي.

داؤد عليه السلام سره له دې چې د خداي له خوا پيغمبر ؤ، د پښتوب کسب يې هم کاوه. د جنګ لپاره به يې د زغرو جامې جوړولې. هغه به يې بازار ته وړلې او له دې لارې څخه به يې حلاله روزي لاس ته راوړله.

نوي ټکي:

کسب: کار کسبګر: کسي که يک کار(فن) بلد باشد. ډول ډول: قسم قسم ترکاڼي:نجارى
بزګري: کشاورزي پښتوب: آهنگرى سوداګري: تجارت زرګري: طلا فروشي
کولالي: ظرفها ګلې درست کردن هيڅ کله: هيچ وقت غل: دزد وړل: بردن
چيرته: جاى که سره له دې: با اينکه خوا: طرف زغره: زره.

ګرائمر:

په پښتو کښې ماضي په نهه ډوله ويشل کيږي:

۱. استمراري ماضي، ۲.مطلقه ماضي، ۳. نژدې ماضي، ۴. لرې ماضي، ۵. امکاني استمراري ماضي، ۶. مطلقه امکاني ماضي، ۷. احتمالي ماضي، ۸. تمنايي ماضي، ۹. تاکيدي ماضي.

۱. د استمراري ماضي د جوړولو لار: داسې جوړيږي چې د ټولو لام والا مصدرونو (افعال معلوم) په پاي کښې يې متصل فعلي ضميرونه ورزيات کړې لکه: له راتلل او پخلا کول مصدرونو څخه لاندني مثالونه

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
راتلم	راتلو	راتلې	راتلئ	راته/راتلو	راتلل	راتله	راتلې
پخلا کولم	پخلا کولو	پخلا کولې	پخلا کولئ	پخلا کاوۀ	پخلا کول	پخلا کوله	پخلا کولې
بوتلم	پوتلو	بوتلې	بوتلئ	بوته/بوتلو	بوتلل	بوتله	بوتلې

او حکمي متعدي مصدرونو څخه داسې جوړېږي چې فقط مصدر سره مخکښې ضمیر منفصل په یوځای کولو سره جوړېږي او نور څه بدلون پکښې نه راځي. لکه: "ویل"، چې "ما ویل، تا ویل" او نور:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ما ویل	مونږ ویل	تا ویل	تاسو ویل	هغه ویل	هغوي ویل	هغې ویل	هغوي ویل
میگفتم	میگفتیم	میگفتی	میگفتید	میگفت	میگفتند	میگفت	میگفتند
ما خندل	مونږ خندل	تا خندل	تاسو خندل	هغه خندل	هغوي خندل	هغې خندل	هغوي خندل

مجهول استمراري ماضي "کیدل" هم د لام په حذف کولو او د هغې پر ځای د متصلو ضمیرونو په راوړلو سره ماضي استمراري جوړېږي او د لام والا متعدي مصدرونو د کیدل پر ځای د "شول" یا "شوم" په یوځای کولوسره هم ماضي استمراري فعل جوړېږي. لکه له "ساتل کیدل" او "وهل کیدم"

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غایب	جمع مذکر غایب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ساتل کیدم	ساتل کیدو	ساتل کیدې	ساتل کیدئ	ساتل کیدهٔ	ساتل کیدل	ساتل کیدله	ساتل کیدلې
وهلے شوم	وهلي شوو	وهلې شوې	وهلي شوئ	وهلے شو	وهلي شول	وهلي شوه	وهلي شوې
زده میشدم	زده میشدیم	زده میشدی	زده میشدید	زده میشد	زده میشدند	زده میشد	زده میشدند

مشق

الف: د لاندې پوښتنو ځوابونه ولیکئ

کسبګر ولې په خپل ژوند خوشاله وي؟

حضرت داؤد (ع) څوک ؤ او څهٔ کسب یې کاوهٔ؟

حضرت داؤد (ع) به څنګه حلاله روزي لاس ته روا ړله؟

ب: د لاندنیو جملو ژباړه وکړئ

۱. شما زده می شدید. ۲. انها نگهداري میشدند. ۳. تو میگفتی که او ما را راضی میکرد. ۴.از طرف تو من نگهداری میشدم. ۵. من میگفتم او شماها را راضی میکرد. ۲. او یک زن در روز چارشنبه زده مي شد. ۷. من در روز پنجشنبه می امدم. ۸. این دخترها در روز دو شنبه می امدند. ۹. اگر تو میگفتی من می امدم. ۱۰ . انها در روز سه شنبه به هرات میرفتند.

ج: له لاندینو ټکو څخه جملې جوړې کړئ

۱. اوړے، ۲. پښتوب، ۳. چیرته، ۴. غل، ۵. ترکاڼي، ۲. ډول ډول، ۷. خوا، ۸. هیڅکله، ۹.وړل، ۱۰. زغره.

لسم لوست

ښه خوي

ښه خوي د سړي قدر عزت او درناوې زياتوي. څوک چې ښه خوي لري هر چا ته ښه ښکاري. خلک ورته په درنه سترګه ګوري، زياته مينه ورسره لري. له بدخويه سړي څخه کرکه کوي. حضرت محمد(ص) فرمايي: "د پوره ايمان څښتن هغه څوک دے چې اخلاق يې تر ټولو ښه وي".

صادق د ښوونځي د دويم ټولګي زده کوونکې او د ډېرو ښو اخلاقو څښتن دے، هغه تل د لمانځه لپاره جومات ته ځي. د ناروغانو پوښتنه کوي. د ښوونکي او مشرانو درناوې کوي، خبرې يې مني، له خپلوانو او ګاونډيانو سره ډېره ښه ګزاره کوي. پلار او مور سره په کارونو کښې مرسته کوي او هم له خپلو ټولګيوالو سره ډېره مينه لري.

سړے په رنګ نه سړے کيږي
سړے هغه دے چې يې خوي د سړو وينه

نوي ټکي:

خوي: عادت چا: کس ښکاري: به نظر ميايد ګوري: نګاه ميکنند کرکه: نفرت
پوره: کامل څښتن: خاوند/ صاحب ټولګې: جمات /کلاس تل: هميشه
لمونځ: نماز خپلوانو: وابستګان/خويشاوندان ګاونډيان: همسايه ګان ګوزاره: گذران
مرسته: کمک ټولګيوال: همکلاس

يادښت: استفهامي ضميرونه: چې د پوښتنې په وخت کښې د يو شخص يا يو څيز د نومونو پر ځاي استعمال شي چې ځينې په دا ډول دي: ۱. څومره/څونه (چه قدر) ۲. څه (چه، در حالت فاعلی ارتباطی و مفعولی) ۳. څو (چند) څوم/ څومه /څومې (رتبه چند) ۴. کوم/کومه/کومې/کم/کومې پورې/کومه يوه/کومو (کدام، که حالت مذکر، مؤنث و حالا فاعلی و اضافی ان فرق می کنند)

۵. چا: (بمعنی کی) د اشخاصو لپاره د متعدي ماضي په فاعلي ارتباطي حالت کښې استعماليږي لکه: چا جنګ وکړ؟ دا سړے د چا ورور دے؟ چا ته وايې؟ په چا دې پور دے.

(په همدې ځايونو کښې عموماً د "زۀ" ضمير پر ځاي ما ضمير استعماليږي. لکه ما جنګ وکړه، ما ته وايې، په ما دې پور دے او نور....)

۲. څوک: (بمعنی کی) د اشخاصو لپاره دے او د "چا" په مقابل کښې عموماً د لازمي افعالو په فاعلي حالت کښې او په حال او راتلوونکي زمانه کښې د متعدي افعالو په فالي حالت کښې او عموما په مفعولي حالت کښې استعماليږي، خو ارتباطي حالت نه لري، مثلاً څوک لويدلې دے؟ څوک راځي؟ څوک دې وهي؟ څوک به دې بوځي؟ تا څوک راوسته؟ ته څوک راولې او څوک بيايې؟

په همدې ځايونو کښې زياتره د "زۀ" ضمير استعماليږي، لکه: زۀ لويدلې يم، زۀ راځم، زۀ دې وهم، زۀ به دې بوځم، تا زۀ راوستم، خو په مفعولي حالت چې فعل متعدي وي نو بيا د "زۀ" پر ځاي "ما" ضمير استعماليږي.

ګرائمر:

معلومه مطلقه ماضي: داسې جوړيږي د لام او يدل والا مصدرونو استمراري ماضي جوړه کړې له هغې وروسته ورسره په اول کښې د مطلقيت والا "و" ورزيات کړے لکه:

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
وساتلم	وساتلو	وساتلې	وساتلئ	وساته	وساتل	وساتله	وساتلې
وګرځولم	وګرځولو	وګرځولې	وګرځولئ	وګرځاوۀ	وګرځول	وګرځوله	وګرځولې

د حکمي متعدي مصدورنو څخه معلومه مطلقه ماضي د استمراري ماضي په پيل کښې د مجرد "و" په راوړلو سره جوړيږي لکه له خندل، ژړل، لامبل او نورو څخه

مفردمتکلم	جمع متکلم	مفرد مخاطب	جمع مخاطب	مفردمذکر غايب	جمع مذکر غايب	مفرد مؤنث	جمع مؤنث
ماوخندول	مونږوخندول	تاوخندول	تاسووخندول	هغۀوخندول	هغوي‌وخندول	هغې‌وخندول	هغوي‌وخندول
ماوژړل	مونږوژړل	تاوژړل	تاسووژړل	هغۀوژړل	هغوي‌وژړل	هغې‌وژړل	هغوي‌وژړل
من گريه کردم	ما گريه کرديم	تو گريه کردی	شما گريه کرديد	او گريه کرد	انها گريه کردند	او گريه کرد	انها گريه کردند

مشق

الف: لاندني ټکي په خپلو جملو کښې استعمال کړئ

چا، څوک، ما، زه، تل، ګاونډيان، ګزاره، کرکه، پوره، څښتن.

ب: د لاندنيو پوښتنو ځوابونه وليکئ

۱. پيغمبر(ص) دښو اخلاقو په هکله څۀ فرمايي؟

Download From; Aghalibrary.com

۲. د صادق له ښو اخلاقو څخه دوه وليکئ
۳. خلک له چا سره مينه کوي؟
۴. خلک له چا کرکه کوي؟
ج: د لاندنيو جملو په پښتو کښې ژباړه وکړئ
۱. من در مدرسه خيلی گريه کردم. ۲. شما در موسم سرما زياد خنديديد. ۳. او از همسايه ها نگهداري کرد. ۴. من در جنگ مرده بودم ولی خدا مرا نگه داشت. ۵. ان زنها در روستای ما دور زدند. ۶. شما دنبال انها خيلی گريه کرديد. ۷. همکلاسی های ما در تابستان به شهر شما می آمدند. ۸. در بهار امسال هوا خيلی خنک است. ۹. صاحب اين خانه دوسال پيش مرده است. ۱۰.من در کارها ی خانه با مادر کمک می کنم.

يوولسم لوست

د ملالۍ بوټونه

ملالۍ خپلې مور ته وويل: مورې! ډېر وخت کيږي، چې مونږ له ښوونځي څخه رخصت شوي يو. ما په رخصتۍ کښې له ملګرو سره لوبې وکړې. زمونږ رخصتي ډېره ښه تېره شوه. خو مورې! زمونږ ښوونځې کله پيل کيږي؟

مور يې وويل: ستاسې ښوونځي درې ورځې وروسته پيل کيږي. کله چې ملالۍ د مور خبره واوريده. ژر پلار ته ورغله او ويې ويل: زمونږ ښوونځي درې ورځې وروسته پيل کيږي، زما کالي، کتابچې او قلم لرم خو بوټونه مې زاړه شوي دي.

پلار يې وويل: هو لورې بوټونه دې زاړه شوي دي، زه به تا او زمرک ته له بازاره نوي بوټونه راوړم ځکه د زمرک بوټونه هم له کاره وتلي دي.

زلمي، زمرک او ملالۍ ته وويل: "وګورئ! پلار ستاسو لپاره بوټونه راوړي دي څومره ښه بوټونه دي. زه د ښوونځي لپاره کالي، کتابچې او قلم لرم، بوټونه مې هم نوي دي، خو ستاسو بوټونه زاړه شوي وو. پلار دغه نوي بوټونه تاسې ته راوړي دي . خپل نوي بوټونه مو واخلئ.

ملالۍ وويل: زمرکه! دا دي خپل بوټونه دې واخله. زمرک خپل بوټونه په پښو کړل پلار، ملالۍ او زمرک ته وويل: خپل نوي بوټونه مو په پښو کړل؟ خوښ مو شول؟

زمرک وويل: هو پلاره! خپل نوي بوټونه مو په پښو کړل، ډېر مو خوښ شول.

ملالۍ وويل: پلاره! اوس مونږ د ښوونځي لپاره کالي، کتابچې او قلمونه لرو، بوټونه مو هم نوي شول، له تاسې څخه ډېره مننه کوو.

Download From; Aghalibrary.com

نوي ټکي:

بوټونه: يک نوع کفش رخصت: تعطيل لوبې: بازی واوريده: شنيد (اوريدل)
ورغله: پيش او رفت زوړ/زړه/زړې/زاړه: قديم وګوره: نګاه کن (کتل) نوي/نوې: جديد
وتل: بيرون رفتن واخلئ: بګيريد (اخستل) مننه: تشکر

يادانښت:

له هغو حالتونو څخه چې پکښې نوم، فعل، صفت او قيدونه بدليږي، ځينې دا دي:

	اصلي حالت	د	له .... څخه/ځنې/نه (ارتباطي حالت)	کښې (ظرفي حالت)	فاعلي متعدي حالت	پر/په (مفعولي حالت	ته (مفعولي حالت)	سره
مفرد مذکر	سړے	د سړي	له سړي څخه/ځنې/نه	سړي کښې	سړي وخوړه	په سړي	سړي ته	سړي سره
	هغه	د هغهٔ	له هغهٔ څخه/ځنې/نه	هغهٔ کښې	هغهٔ وخوړه	په هغهٔ	هغهٔ ته	هغهٔ سره
	ښوونکې	دښوونکي	لهښوونکيڅخه/ځنې/نه	ښوونکي کښې	ښوونکي وخوړه	پهښوونکي	تهښوونکي	سرهښوونکي
جمع مذکر	سړي	د سړيو	له سړيو څخه/ځنې/نه	سړيو کښې	سړيو وخوړه	په سړيو	سړيو ته	سړيو سره
	غرونه	د غرونو	له غرونو څخه/ځنې/نه	غرونو کښې	غرونو وخوړه	په غرونو	غرونو ته	غرونو سره
	هغوي	د هغو	له هغو څخه/ځنې/نه	هغو کښې	هغو وخوړه	په هغو	هغو ته	هغو سره
مفرد مونث	ښځه	د ښځې	له ښځې څخه/ځنې/نه	ښځې کښې	ښځېوخوړه	په ښځې	ښځې ته	ښځې سره
	ځمکه	د ځمکې	له ځمکې څخه/ځنې/نه	ځمکې کښې	ځمکې وخوړه	په ځمکې	ځمکې ته	ځمکې سره
	هغه	د هغې	له هغې څخه/ځنې/نه	هغې کښې	هغې وخوړه	په هغې	هغې ته	هغې سره
جمع مونث	ښځې	د ښځيو	له ښځيو څخه/ځنې/نه	ښځيو کښې	ښځيو وخوړه	په ښځيو	ښځيو ته	ښځيو سره
	ونې	د ونو	له ونو څخه/ځنې/نه	ونو کښې	ونو وخوړه	په ونو	ونو ته	ونو سره
	هغوي	د هغوي	له هغوي څخه/ځنې/نه	هغوي کښې	هغوي وخوړه	په هغوي	هغوي ته	هغوي سره

مشق

الف: د پوښتنو ځوابونه وليکئ.

۱. ملالۍ ولې بوټونه غوښتل؟

۲. زلمي هغوي ته څه وويل؟

۳. ملالۍ خپلې مور ته څه وويل؟

۴. مور ملالۍ ته څه ځواب ورکړ؟

ب: له نوو ټکو څخه جملې جوړې کړئ.

بوټونه، رخصت، لوبې، واوريده، ورغله ،زوړ/زړه/زړې/زاړه، وګوره، نوي/نوې ،وتل، واخلئ مننه

Download From; Aghalibrary.com